

บทที่ ๔

วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษ

ในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชา

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ และ ๓ จะเห็นได้ว่าการค้นหาแนวทางยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชานั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นตัวแปรที่มีผลเกี่ยวข้องหลายประการได้แก่ ทฤษฎีการปฏิบัติการพิเศษของกองทัพไทย , แนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษสนับสนุนแผนป้องกันประเทศ , บทเรียนการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่กัมพูชาในอดีต , นโยบายด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย , ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา รวมทั้งบทบาทของอาเซียนกับความมั่นคงในภูมิภาค ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยและตัวแปรดังกล่าวได้ดังนี้

วิเคราะห์การปฏิบัติการพิเศษของกองทัพไทย

๑. วิเคราะห์ทฤษฎีและหลักสำคัญของการปฏิบัติการพิเศษ

การปฏิบัติการพิเศษ (Special Operation) เป็นแขนงหนึ่งของการปฏิบัติการทางทหารที่มีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติการทางทหารตามแบบ มีคุณลักษณะเฉพาะ และยังสามารถเกิดขึ้นได้ในสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติการที่ไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติการทางทหารตามแบบ รวมทั้งความแตกต่างในเรื่องความต่อเนื่องในการปฏิบัติการอีกด้วย การปฏิบัติการพิเศษเป็นการปฏิบัติการที่สนับสนุนแผนงานตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์จนถึงระดับยุทธวิธี ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อข้อพิจารณาที่สำคัญในการปฏิบัติการพิเศษจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งได้แก่

๑.๑ การใช้หน่วยรบพิเศษในการปฏิบัติการเชิงรุกนั้น ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายศักยภาพของฝ่ายข้าศึกเป็นพื้นฐาน

๑.๒ หน่วยรบพิเศษไม่มีความเหมาะสมในการเป็นหน่วยที่จะให้เกิดอำนาจกำลังรบเหนือกว่าอำนาจกำลังรบของฝ่ายข้าศึก ณ เป้าหมาย เว้นแต่ในระดับยุทธวิธีที่ต่ำที่สุดและต้องหลีกเลี่ยงการแสวงหาหนทางที่เหนือกว่าในด้านขนาดของกำลังหรืออำนาจการยิงในการใช้หน่วยรบพิเศษ

๑.๓ เพื่อบรรลุหลักการเอกภาพในการบังคับบัญชา หน่วยรบพิเศษจะจัดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน และสั้นซึ่งจะเป็นการลดชั้นของหน่วยบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด

๑.๔ โดยธรรมชาติของการปฏิบัติการพิเศษมักมีแนวโน้มที่จะเกิดช่องว่างของการรักษาความปลอดภัยหรือการรักษาความลับ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความน่าเชื่อถือระดับชาติและความถูกต้องตามกฎหมาย ผู้บังคับหน่วยรบพิเศษจึงต้องเน้นย้ำการรักษาความปลอดภัยและความลับอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจะต้องมีระบบการ ตัดตอน การจัด การแบ่ง ส่วนงาน หรือมาตรการลงไว้ด้วย

๑.๕ การปฏิบัติการพิเศษต้องการความกล้าหาญ จินตนาการ ความริเริ่ม และการปฏิบัติที่ห้าวหาญ โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้อำนาจกำลังรบเข้าปฏิบัติการโดยตรง ผลของหลักการจู่โจมจะบังเกิดสูงสุดก็ต่อเมื่อฝ่ายข้าศึกไม่สามารถกำหนดวิธีการของการตอบโต้ฝ่ายเราได้

๑.๖ ผู้บังคับหน่วยรบพิเศษ จะต้องมียุทธพลต่อผู้มีอำนาจตกลงใจของฝ่ายเดียวกัน ด้วยการให้คำแนะนำอย่างกล้าหาญและตรงไปตรงมา เพื่อให้มั่นใจว่ามีความเข้าใจในความต้องการของภารกิจปฏิบัติการพิเศษ และตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม

๑.๗ ผู้บังคับหน่วยรบพิเศษจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดความเป็นเอกภาพในความพยายาม โดยการร้องขอความชัดเจนของภารกิจ และเจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจตกลงใจ และประสานกิจกรรมต่างๆ ของตนกับหน่วยที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๑.๘ ผู้บังคับหน่วยรบพิเศษ จะต้องพิจารณาและใคร่ครวญต่อปัญหาการเมือง การทหาร และจิตวิทยาในขอบเขตที่กว้างขวางกว่า และพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาไว้ในระยะยาว นอกจากนั้นจะต้องยอมรับข้อจำกัดทางกฎหมายและทางการเมือง เพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลวทางยุทธศาสตร์ในขณะที่ประสบผลสำเร็จในทางยุทธวิธี

๑.๙ แผนการปฏิบัติของการปฏิบัติการพิเศษ ต้องยึดมั่นอยู่กับความสำคัญและความเร่งด่วนของวัตถุประสงค์ของชาติและยุทธบริเวณที่ตนสนับสนุน การไม่ยึดมั่นต่อสิ่งดังกล่าวสามารถนำไปสู่การสูญเสีย ความถูกต้อง หรือความชอบธรรมตามกฎหมาย และความน่าเชื่อถือในระดับชาติได้

๑.๑๐ ความถูกต้องหรือความชอบธรรมตามกฎหมาย คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาและดำรงการสนับสนุนทั้งภายในและระหว่างประเทศต่อการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระว่างป้องกัน แนวความคิดของความถูกต้องหรือชอบธรรมตามกฎหมาย จะมีขอบเขตกว้างกว่าคำจำกัดความทางกฎหมายที่เคร่งครัดในกฎหมายระหว่างประเทศ ถ้าปราศจากความถูกต้องหรือชอบธรรมตามกฎหมายและความน่าเชื่อถือได้แล้ว การปฏิบัติการพิเศษจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากชาวพื้นเมือง ชาวต่างชาติ ชนในชาติ หรือชุมชนนานาชาติ

๑.๑๑ ปกติหน่วยรบพิเศษ จะไม่แทรกซึมเข้าสู่ดินแดนที่ฝ่ายข้าศึกปิดกั้นและการพัฒนาสถานการณ์ยังไม่ชัดเจน ความสำเร็จของภารกิจปฏิบัติการพิเศษ มักจะขึ้นอยู่กับคนที่ผู้ปฏิบัติได้รับผลผลิตข่าวกรองอย่างละเอียด ทันเวลาและจากทุกแหล่งข่าว

ซึ่งข้อพิจารณาสำคัญทั้ง ๑๑ ประการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงรวมถึงผู้นำรัฐบาลในการพิจารณาใช้หน่วยรบพิเศษเข้าปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวางป้องกันเพราะมีความคาบเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติและผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติการภายนอกประเทศ

๒. วิเคราะห์ภารกิจการปฏิบัติการพิเศษ

ภารกิจการปฏิบัติการพิเศษของหน่วยรบพิเศษ เป็นภารกิจที่ต้องมีการปรับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติการพิเศษจะทำให้เกิดผลกระทบโดยตรง จากข้อพิจารณาทางด้านการเมืองและการทหาร การเปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านความมั่นคงของชาติ หรือยุทธศาสตร์ของชาติอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะภารกิจของหน่วยรบพิเศษไปอย่างสิ้นเชิงก็ได้ โดยสภาพที่เป็นจริงแล้วเมื่อนโยบายเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีการเพิ่มเติมหรือลดภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใด ในหลักนิยามการปฏิบัติการของหน่วยรบพิเศษ ทบ.ไทย พ.ศ.๒๕๕๐ ได้กำหนดภารกิจหรือกิจกรรมในการปฏิบัติการพิเศษไว้ ๗ ประการและยังกล่าวถึงกิจกรรมพิเศษอื่นๆที่หน่วยรบพิเศษมีขีดความสามารถในการปฏิบัติด้วย ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ภารกิจต่างๆดังนี้

๒.๑ ภารกิจสงครามนอกแบบกับกองทัพไทย

จากบทเรียนการปฏิบัติการทางทหารของไทยต่อประเทศกัมพูชาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมาเห็นได้ว่าการปฏิบัติการและกิจกรรมทางทหารที่เกิดขึ้นในกัมพูชานั้น เกิดจากสถานการณ์ในห้วงเวลานั้น อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ และความต้องการในการป้องกันประเทศจากภัยคุกคามในเวลานั้นเป็นหลัก มิได้เกิดจากหลักการทางทหารหรือหลักนิยามการรบใดๆเลย เพราะในความเป็นจริงพัฒนาการในการทำสงครามนั้น มีความเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็มีปัจจัยหลายประการ อาทิ เกิดจากความริเริ่มกลยุทธ์ใหม่ๆในระหว่างการทำสงคราม เกิดจากการนำบทเรียนการสงครามที่ผ่านมานามาคิดค้นดัดแปลง เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีและยุทธโศปกรณ์ที่มีความทันสมัยมากขึ้น รวมทั้งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมของโลกดังเช่นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง สถานะความขัดแย้งรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นมาทดแทน การทำสงครามด้วยกำลังทหารขนาดใหญ่ในรูปแบบเดิม ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การทำสงครามตัวแทน (Proxy War) โดยการใช้สงครามนอกแบบ (Unconventional Warfare) หรือ สงครามกองโจร (Guerrilla Warfare) เพื่อสร้างและโน้มน้าวประเทศอื่นๆ มาเป็นแนวร่วมในอุดมการณ์ทางการเมือง ตลอดระยะเวลาในห้วงของสงครามเย็นจึงปรากฏว่ามีการดำเนินสงครามในลักษณะของ การทำสงครามตัวแทน อย่างไม่หยุดหย่อน การทุ่มเททรัพยากรจำนวน

มหาศาล ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง วัสดุอุปกรณ์ หรือบุคคล ต่างถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ฝ่ายตนเองต้องการ จนในที่สุดนำมาซึ่งปัญหาทางด้านอื่นๆ และนำไปสู่การล่มสลายของฝ่ายที่ขาดการจัดการทรัพยากรที่ดี ตัวอย่างที่ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยของเราทั้งทางตรง และทางอ้อมได้แก่ สงครามปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศจีน , สงครามปฏิวัติในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ที่สนับสนุนโดยค่ายคอมมิวนิสต์จีน และรัสเซีย ซึ่งต่อสู้กับค่ายประชาธิปไตยที่สนับสนุนโดยสหรัฐอเมริกา และหลังสุดก็คือสงครามการต่อสู้ของ เขมรสามฝ่ายกับรัฐบาลเฮงสัมรินในกัมพูชา ที่เพิ่งจะยุติลงประมาณปี ๒๕๓๖

หลังจากสงครามเย็นได้ยุติลง จะพบว่าความขัดแย้งและภัยคุกคามที่นำไปสู่สถานะที่ไม่มั่นคงจะมีรูปแบบและลักษณะที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา และ มีแนวโน้มที่จะมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และที่สำคัญการดำเนินสงครามนอกแบบยังคงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่นๆ ของประเทศที่มุ่งแต่รักษาผลประโยชน์ของชาติตนเป็นที่ตั้งมากกว่าการแสวงประโยชน์ร่วมกันเป็นชาติพันธมิตร

นอกจากนี้ความ สลับซับซ้อนของสถานะแวดล้อมโลกยังส่งผลให้เกิดความแตกต่างในลักษณะของปัจเจกนิยมมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มบุคคลสามารถกระทำได้โดยสะดวก ง่าย รวดเร็ว และตลอดเวลา สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวในลักษณะของกลุ่มต่างๆ ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ตามความเชื่อหรือความชื่นชอบในสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่มาคือ การรวมตัวกันเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่กลุ่มตัวเองต้องการ และถ้าสถานการณ์เหล่านี้ถูกพัฒนาไปสู่การรวมตัวเพื่อเรียกร้องและต่อต้านอำนาจรัฐแล้ว การต่อสู้ในลักษณะของการใช้กองกำลังติดอาวุธ โดยใช้ยุทธวิธีของสงครามนอกแบบ หรือ การทำสงครามกองโจร คงเป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินการ

ดังนั้นแม้สงครามเย็นจะยุติลง ก็ไม่ได้หมายความว่าแนวคิดที่จะใช้สงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจรจะหมดไป ในทำนองกลับกันสงครามนอกแบบกลับกับถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ ให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีรูปแบบในการดำเนินการที่แตกต่างจากเดิมมากขึ้น ทำให้การเผชิญกับสงครามนอกแบบ อาจจะไม่ได้เป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะของการรักษาผลประโยชน์ระหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น การรักษาผลประโยชน์ระหว่างตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state Actors) กับรัฐ กลับกลายมาเป็นภัยคุกคามใหม่ที่รัฐต้องเผชิญ การศึกษาถึงความสลับซับซ้อนต่างๆ เหล่านี้จึงกลายมาเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับหน่วยงานด้านความมั่นคงอย่างหลีกเลี่ยงมิได้รวมถึงการปรับตัวของกองทัพให้สอดคล้องกับความสลับซับซ้อนของสงครามนอกแบบยุคใหม่ ก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับสงครามนอกแบบนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินสงคราม โดยค่านิยมที่ใช้กันในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก จะให้ความหมายไว้ว่า “สงครามนอกแบบ คือ การปฏิบัติการทางทหารและกิจการ ในดินแดนที่ข้าศึกยึดครองอยู่ หรือพื้นที่ที่ข้าศึกมีอิทธิพล มุ่งกระทำต่อเป้าหมายทางทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา โดยใช้กำลังหน่วยรบพิเศษล้วนๆ หรือปฏิบัติการร่วมกับกำลังประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งปฏิบัติการร่วมกับมิตรประเทศในดินแดนภายนอกประเทศ” ซึ่งความหมายนี้ยังคงเป็นความหมายตามหลักนิยมของกองทัพบก ที่กำหนด เป็นภารกิจสำหรับหน่วยรบพิเศษใช้ยึดถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและก็เป็นคำถามว่า ประเทศไทยของเรามีความสามารถ มีความพร้อม หรือมีความเหมาะสมที่จะทำสงครามนอกแบบตามคำนิยามดังกล่าวอยู่หรือไม่ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์จากยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกองทัพไทยจะเห็นว่าพื้นที่ปฏิบัติการสงครามนอกแบบซึ่งก็คือพื้นที่ระวางป้องกันในการป้องกันประเทศนั้น คงหนีไม่พ้นพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่โดยรอบอย่างแน่นอน ซึ่งได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และมาเลเซีย นั่นเอง ในขณะที่หลักนิยมบอกว่า”สงครามนอกแบบเป็นการปฏิบัติการของกำลังทหารและกำลังกิจการในขอบข่ายงานที่กว้างขวาง และโดยทั่วไปแล้วจะใช้เวลานานยืดเยื้อยาวนาน ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสงครามนอกแบบก็คือ มีการดำเนินงานอยู่ก่อนหน้าแล้ว โดยประชาชนในท้องถิ่นหรือประชาชนชาวพื้นเมืองนั้นๆ ซึ่งจะต้องได้รับการจัดตั้ง ฝึกอบรม ประกอบกำลังอาวุธยุทโธปกรณ์ และการสนับสนุน รวมทั้งการขึ้นการปฏิบัติ ในระดับความเข้มข้นที่แปรเปลี่ยนไปตามทรัพยากรหรือการสนับสนุนจากภายนอกประเทศ” ซึ่งหมายถึงว่าหากกองทัพไทยจะทำสงครามนอกแบบโดยทำสงครามกองโจรต่อกัมพูชา กองทัพไทยจะต้องจัดตั้งกองกำลังกลุ่มต่อต้านชาวกัมพูชาที่มีเงื่อนไขขัดแย้งกับรัฐบาลกัมพูชา ต้องทำการฝึกเพื่อให้มีขีดความสามารถทำการรบได้ ต้องจัดหาอาวุธ สนับสนุนด้านการเงินและสนับสนุนการปฏิบัติการโดยมุ่งกระทำต่อรัฐบาลกัมพูชาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

ในข้อเท็จจริงของบทเรียนการปฏิบัติการทางทหารในอดีตที่ผ่านมาต่อประเทศกัมพูชา กองทัพไทยเคยมีบทเรียนในการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านเขมรสามฝ่ายในกัมพูชามาแล้วในช่วงปลายของสงครามเย็น ซึ่งสถานการณ์ในห้วงเวลานั้นมีบริบทและสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างจากในปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๒.๑.๑ รัฐบาลกัมพูชาเฮงสัมรินในขณะนั้น เป็นรัฐบาลที่ไม่ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติ เป็นรัฐบาลที่เวียดนามจัดตั้งและขึ้นการดำเนินการทั้งปวง และเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนกัมพูชาส่วนใหญ่ต่อต้านเนื่องจากเวียดนามจะเข้ามายึดครองประเทศตน ดังนั้นการต่อสู้กับรัฐบาลกัมพูชาในเวลานั้นมีนัยยะคือเป็นการต่อสู้กับเวียดนามซึ่งเป็นศัตรูร่วมกันทั้งของประชาชนกัมพูชา(กลุ่มต่อต้าน)และเป็นภัยคุกคามโดยตรงของประเทศ

ไทย เป็นการต่อสู้ของค่ายประชาธิปไตยและค่ายคอมมิวนิสต์ จึงเป็นการต่อสู้ที่มีความชอบธรรม และถูกกฎหมาย

๒.๑.๒ กลุ่มต่อต้านเขมร ๓ ฝ่ายนั้นมีที่มาและแหล่งสนับสนุนที่ต่างกันแต่ก็มีเป้าหมายร่วมกันกล่าวคือ กลุ่มที่ ๑ กลุ่มของเจ้านโรดมสีหนุ เป็นกลุ่มของทหารและประชาชนที่นิยมและศรัทธาในตัวเจ้านโรดมสีหนุ หลบหนีและมารวมตัวกันอยู่บริเวณแนวชายแดนตรงข้ามจังหวัดสุรินทร์ ได้รับการสนับสนุนจากประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยและอาเซียน กลุ่มที่ ๒ กลุ่มของนายซอนซาน ส่วนใหญ่เป็นทหารและประชาชนที่อพยพมาอยู่ตรงข้าม อ.ตาพระยา จว.ปราจีนบุรีในเวลานั้น เป็นกลุ่มที่นิยมนายซอนซานอดีตนายกรัฐมนตรีกัมพูชา ได้รับการสนับสนุนจากประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยและอาเซียน กลุ่มที่ ๓ คือกลุ่มเขมรแดงซึ่งนำโดยนายพอลพต เป็นกองกำลังที่มีโครงสร้างเดิมของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยหรือเขมรแดง แต่ถูกเวียดนามเข้าตีจนพ่ายแพ้และถอยร่นมาอยู่บริเวณชายแดนตรงข้ามจังหวัดศรีสะเกษและตรงข้ามจังหวัดจันทบุรีและ ตราดของไทย กลุ่มเขมรแดงได้รับการสนับสนุนจากจีนเพียงประเทศเดียวแต่ก็เป็นกลุ่มต่อต้านที่มีความเข้มแข็งที่สุด เห็นได้ว่าทั้ง ๓ กลุ่มนั้นมีที่มาที่ต่างกัน เคยเป็นศัตรูกันมาก่อนแต่สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทำให้ทั้ง ๓ กลุ่มมีศัตรูร่วมกันคือเวียดนาม ทั้ง ๓ กลุ่มมีการจัดตั้งที่เป็นกองกำลังอยู่แล้วเว้นกลุ่มของนายซอนซาน ที่ต้องมาจัดตั้งและฝึกอบรมใหม่

ซึ่งประเด็นการจัดตั้งกลุ่มต่อต้านเป็นประเด็นข้อพิจารณาที่สำคัญต่อการทำสงครามนอกแบบในกัมพูชา ว่าจะมีเงื่อนไขอะไรที่จะทำให้เกิดกลุ่มต่อต้านทำการต่อต้านรัฐบาลกัมพูชา หากกองทัพไทยจะทำสงครามนอกแบบจะต้องสร้างเงื่อนไขให้เกิดขึ้นหรือจะรอจากเงื่อนไขที่อาจเกิดขึ้นเอง ซึ่งประเด็นดังกล่าวยังมีข้อพิจารณาอีกหลายแง่มุมที่กองทัพไทยต้องขบคิดอย่างรอบคอบ อาทิ หากมีกลุ่มต่อต้านเกิดขึ้นจริงจะมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะปฏิบัติการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ รัฐบาลไทยจะสามารถสนับสนุนกลุ่มต่อต้านและระดมทรัพยากรมาให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านนี้ได้หรือไม่(รัฐบาลจะเห็นด้วยกับกองทัพหรือไม่อาจเป็นประเด็นที่ต้องหาข้อยุติก่อน) และประเด็นสุดท้ายคือเงื่อนไขที่อาจมีขึ้นจะทำให้ประเทศไทยได้รับความชอบธรรมในเวทีโลกหรือไม่ ข้อพิจารณาเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญที่กองทัพไทยต้องเตรียมหาทางออกล่วงหน้าหากจะทำสงครามนอกแบบ

๒.๑.๓ สถานะของประเทศไทยในขณะนั้นมิได้เป็นผู้ริเริ่มในการทำสงครามนอกแบบในกัมพูชา แต่เกิดจากสถานการณ์และความจำเป็นในการป้องกันประเทศให้อยู่รอดปลอดภัยจากภัยคุกคามที่กำลังเผชิญหน้าในเวลานั้นต่างหาก เพราะการทำสงครามนอกแบบต้องใช้ศักยภาพของประเทศที่สูงมาก ดังนั้นประเทศในภูมิภาคอินโดจีนในขณะนั้นจึงเป็นเพียงตัวแทนของมหาอำนาจสองขั้วที่ต่อสู้เอาชนะกันโดยมี พื้นที่ประเทศกัมพูชาเป็นสนามรบ มีกลุ่มต่อต้านเขมร ๓ ฝ่าย , รัฐบาลเฮงสัมริน เป็นตัวละคร, มีไทย เวียดนามและประเทศอาเซียนเป็นที่

เลียง , มีสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซียเป็นประเทศผู้ให้การสนับสนุน(Sponsor) และมีสหประชาชาติเป็นกรรมการ ประเทศไทยจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสงครามตัวแทนในภูมิภาคนี้เท่านั้นมิได้เป็นเจ้าภาพในการทำสงครามนอกแบบอย่างที่เราหลายฝ่ายเข้าใจ

ดังนั้นหากกองทัพไทยยังคงยึดถือหลักนิยมการทำสงครามนอกแบบอย่างในปัจจุบันกองทัพไทยต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ต่อหลักนิยมที่ใช้อยู่ และกองทัพไทยต้องตอบคำถาม เตรียมความพร้อมและหาคำตอบต่อประเด็นข้อพิจารณาที่กล่าวถึงให้ได้ด้วย ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยรอบด้านของประเทศไทยแล้ววิเคราะห์ได้ว่า การกิจสงครามนอกแบบตามทฤษฎีที่ใช้ในปัจจุบันเป็นภารกิจที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย และยังเป็นภารกิจที่เกินกว่าศักยภาพของกองทัพไทยจะดำเนินการได้ด้วยตัวเองอีกทั้งยังมีอุปสรรคจากกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยในปัจจุบันอีกด้วย แต่จากข้อมูลการศึกษาในขั้นต้นเห็นได้ว่า แนวคิดในการดำเนินสงครามนอกแบบ มีทิศทางที่ขยับออกไปจากแนวคิดเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาในช่วงยุคสงครามเย็น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งนั้นมาจากบริบทที่เปลี่ยนไปภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการที่กองทัพในฐานะที่เป็นหน่วยงานความมั่นคงที่มีภารกิจเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำสงคราม กองทัพจึงมีความจำเป็นต้องศึกษา ปรับเปลี่ยน และพัฒนากิจกรรมต่างๆของสงครามนอกแบบให้สามารถรองรับกับการกิจที่จะต้องปฏิบัติในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากกองทัพไทยยังคงยึดถือความเชื่อดั้งเดิมในทฤษฎีสงครามนอกแบบโดยไม่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ภารกิจสงครามนอกแบบก็จะเป็นภารกิจในจินตนาการที่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติหรือใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศได้เลย

๒.๓ ภารกิจการป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศ

การป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศ เป็นภารกิจที่เปรียบเสมือนการการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบในดินแดนของมิตรประเทศ และการป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศมิใช่เป็นภารกิจของหน่วยใดหน่วยหนึ่ง แต่จะเป็นกิจกรรมร่วมกันระหว่างรัฐบาลฝ่ายเรากับรัฐบาลของมิตรประเทศ การป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศเป็นการมีส่วนร่วมขององค์กรทางพลเรือน และองค์กรทางทหารของรัฐบาลหนึ่ง ในการปฏิบัติงานตามกำหนดการใดๆ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยอีกรัฐบาลหนึ่งเพื่อก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพ การปกป้องสังคมนั้นๆ ให้ปราศจากการบ่อนทำลาย การไร้กฎหมายและการก่อความไม่สงบ การกิจขั้นต้นของหน่วยรบพิเศษในกิจกรรมระหว่างองค์กรดังกล่าวนั้นก็คือ การจัดตั้งการฝึกองรบ การให้คำแนะนำ และการช่วยเหลือกำลังทหารและกำลังกึ่งทหารของประเทศเจ้าบ้าน

แต่ภารกิจการป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศ สำหรับกองทัพไทยนั้นเป็นภารกิจที่แทบจะไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาใช้ประโยชน์เลย อาจเป็นเพราะการแปลหลักนิยมของ

สหรัฐมาใช้ จึงทำให้กองทัพไทยขาดความเข้าใจต่อภารกิจนี้เท่าที่ควร อีกทั้งเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับรัฐบาลด้วย ทั้งที่ภารกิจการป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศเป็นภารกิจที่มีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของประเทศไทยอยู่หลายประการ อาทิการสร้างร่วมมือด้านความมั่นคง ที่กล่าวถึง “การสร้างร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน มิตรประเทศ และประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นมิตร รักษาความเป็นกลาง ลดเงื่อนไขและลดโอกาสที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมทั้งป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายขอบเขตออกไปนอกเหนือการควบคุม” หน่วยรบพิเศษเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แก่ การจัดตั้ง การฝึกอบรม การให้คำแนะนำ และการช่วยเหลือกำลังทหารและกำลังกึ่งทหารของมิตรประเทศ

วิเคราะห์ได้ว่าภารกิจการป้องกันภายในให้กับมิตรประเทศ เป็นภารกิจที่สามารถสนับสนุนภารกิจการป้องกันประเทศทางยุทธศาสตร์เชิงบวกโดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งหน่วยรบพิเศษมีความเหมาะสมที่จะเป็นหน่วยปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ในการช่วยเหลือมิตรประเทศ ภายใต้สภาพแวดล้อมของการก่อความไม่สงบ แต่จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งภายใต้ขอบเขตที่ใหญ่กว่า และโดยปกติแล้วจะปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย ภายใต้สภาพแวดล้อมของการก่อความไม่สงบนั้น

๒.๔ การปฏิบัติการโดยตรงและการลาดตระเวนพิเศษ

การปฏิบัติการโดยตรง เป็นการปฏิบัติงานในระยะสั้นๆ และเป็นการปฏิบัติเชิงรุกด้วยกำลังรบขนาดเล็กโดยกำลังของหน่วยรบพิเศษ เพื่อยึด ทำลาย และ/หรือก่อความเสียหายให้กับเป้าหมายโดยเฉพาะ หรือเพื่อทำลาย จับเชลย ค้นหาบุคคลหรือทรัพยากรที่กำหนด ส่วนการลาดตระเวนพิเศษ คือ การลาดตระเวนและการเฝ้าตรวจที่ดำเนินงานโดยกำลังของหน่วยรบพิเศษ เพื่อที่จะได้รับทราบข่าวสารหรือการพิสูจน์ทราบข่าวสาร ด้วยการสังเกตการณ์ด้วยสายตา หรือวิธีการรวบรวมข่าวสารอื่นๆ ข่าวสารดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับขีดความสามารถ เจตนาารมณ์ หรือศักยภาพของข้าศึก ทั้งภารกิจการปฏิบัติการโดยตรงและการลาดตระเวนพิเศษเป็นภารกิจที่หน่วยรบพิเศษใช้ขีดความสามารถที่ฝึกฝนมาอย่างหนักและยุทธโศปกรณ์พิเศษรวมทั้งขีดความสามารถในการแทรกซึมเข้าสู่พื้นที่ปฏิบัติการหลังแนวข้าศึก เพื่อสนับสนุนแผนปฏิบัติการในยุทธบริเวณของกำลังรบตามแบบ ในฐานะเครื่องมือในการปฏิบัติการรบทางลึกอย่างหนึ่ง

ไม่ว่าสภาพแวดล้อมของการรบนั้นจะเป็นอย่างไร เกณฑ์เสี่ยงต่อความสูญเสียและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร หน่วยรบพิเศษก็ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อจะปฏิบัติสองภารกิจนี้ให้สำเร็จ นั่นหมายถึงกองทัพจะต้องใช้ความพยายามที่มากเป็นพิเศษในการ

เตรียมกำลังหน่วยรบพิเศษให้ปฏิบัติการกิจสำเร็จ เพราะความล้มเหลวของหน่วยรบพิเศษจะส่งผลกระทบที่แตกต่างจากความล้มเหลวของหน่วยรบตามแบบเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผลกระทบที่เกี่ยวกับภายนอกประเทศ ซึ่งการเตรียมกำลังนั้นหมายถึงการเตรียม คน ยุทโธปกรณ์ และแผนปฏิบัติการให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ ซึ่งกองทัพไทยยังไม่สามารถเตรียมความพร้อมถึงจุดนั้นได้

๒.๕ กิจกรรมพิเศษอื่นๆ

หน่วยรบพิเศษจะปฏิบัติการ หรือให้การสนับสนุนกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ด้วยการใช้ขีดความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติงานตามภารกิจขั้นต้นดังกล่าว ผู้บังคับหน่วยรบพิเศษจะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าต่อความต้องการ และประกันให้ได้ว่าหน่วยของตนสามารถเตรียมการหรือดำเนินงานตามกิจกรรมได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีองค์กรและหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่แล้ว และหน่วยรบพิเศษได้ใช้ขีดความสามารถเข้าสนับสนุนหรือเสริมกิจกรรมดังกล่าว จึงเรียกว่ากิจกรรมคู่ขนาน และเนื่องจากการปฏิบัติการพิเศษจะกระทำตั้งแต่ยามปกติ หน่วยรบพิเศษจึงสามารถเลือกกิจกรรมในการปฏิบัติการคู่ขนานที่เกิดจากความร่วมมือและการปฏิบัติร่วมกับกัมพูชาตั้งแต่ยามปกติที่สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศได้ อาทิ ความร่วมมือในการป้องกันยาเสพติด , ความร่วมมือในการป้องกันการก่อการร้าย , ความร่วมมือในการบรรเทาภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ รวมถึงกิจกรรมตามความริเริ่มอื่นๆ ที่จะสามารถตอบสนองยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศอย่างได้ผล โดยหน่วยรบพิเศษจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความเหมาะสมที่จะดำเนินการต่อกิจกรรมเหล่านี้ อันจะส่งผลในการส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์และร่วมมือเพื่อความมั่นคงร่วมกันตั้งแต่ยามปกติซึ่งก็จะส่งผลในทางบวกมากกว่า

การวิเคราะห์ภารกิจในการปฏิบัติการพิเศษในช่วงต้นเป็นการวิเคราะห์ภารกิจของหน่วยรบพิเศษที่สามารถใช้ปฏิบัติในพื้นที่ระวางป้องกันซึ่งมีแง่มุมข้อพิจารณาต่างๆตามเหตุผลที่กล่าวแล้ว ซึ่งบางภารกิจเคยมีบทเรียนในการปฏิบัติการมาแล้วในอดีต บางภารกิจยังไม่เคยมีการปฏิบัติมาก่อน และยังมีบางภารกิจเช่นการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ การปฏิบัติการจิตวิทยา และการต่อสู้การก่อการร้าย ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในเอกสารวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นภารกิจการปฏิบัติการพิเศษที่ใช้สำหรับการปฏิบัติการภายในประเทศเป็นหลัก

๓. วิเคราะห์แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษในการป้องกันประเทศ

แนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษในการป้องกันประเทศด้านกัมพูชา ถูกกำหนดไว้ ๓ ระดับตามแผนในการป้องกันประเทศได้แก่ แผนป้องกันชายแดนประจำปีหรือแผนยุทธการที่ ๑/๑ ไทยเสรี แผนเผชิญเหตุด้านตะวันออกหรือแผนจักรพงษ์ภูวนาท และแผนป้องกันประเทศหรือแผนกษัตริย์ศึก ซึ่งมีผลการวิเคราะห์แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษในแผนแต่ละระดับดังนี้

๓.๑ แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษตามแผนป้องกันชายแดน

นสศ. จัดกำลังป้องกันชายแดนประจำปี ปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวางป้องกัน และพื้นที่การรบ โดยการเตรียมการสงครามนอกแบบ, การปฏิบัติการด้านการข่าว เพื่อแจ้งเตือนทางยุทธศาสตร์, ดำเนินการ ปจว./ปชส. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี กับประเทศเพื่อนบ้าน ตามแนวความคิดในการสถาปนาความมั่นคงตามแนวชายแดน เพื่อให้พื้นที่ชายแดนเกิดความมั่นคง และมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยการสนธิกำลังทุกประเภทเข้าปฏิบัติการ โดยมุ่งเน้นงานด้านการข่าว ซึ่งต้องรวดเร็ว แน่นอนมีประสิทธิภาพ และสามารถแจ้งเตือนต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ทั้งทางยุทธศาสตร์และทางยุทธวิธี สำหรับงานปฏิบัติการ ต้องมีความพร้อมทั้งตัวแทน ข่ายงาน ข้อมูลพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อที่จะสนับสนุนการลดศักยภาพการทำสงครามการตอบโต้ ผลักดันและทำลายกำลังฝ่ายตรงข้าม มิให้ขยาย พื้นที่ออกไป ณ เวลาที่ต้องการ โดยระวางมิให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการคือสามารถตอบสนองภารกิจการป้องกันชายแดน ของ ทบ. ประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการแจ้งเตือนทางยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนทันเวลา และต่อเนื่อง มีตัวแทน ข่ายงาน ข้อมูลพื้นที่ปฏิบัติการ และกำลัง เตรียมพร้อมที่สามารถสนับสนุน สปก.ทบ. กำลังป้องกันชายแดน รวมทั้งการปฏิบัติการกิจพิเศษอื่นๆ ได้ตลอดเวลา

เห็นได้ว่าแผนป้องกันชายแดนนั้นเป็นแผนงานในการปฏิบัติการของกองกำลังต่างๆ ในยามปกติเพื่อรักษาความเรียบร้อยและแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และสำหรับชายแดนทิศทางด้านกัมพูชามีกองกำลังป้องกันชายแดนทั้งหมด ๓ กองกำลังได้แก่กองกำลังสุรนารี รับผิดชอบพื้นที่ชายแดนด้านกองทัพภาคที่ ๒ , กองกำลังบูรพารับผิดชอบพื้นที่ชายแดนด้านกองทัพภาคที่ ๑ , กองกำลังป้องกันชายแดนจันทบุรีตราด รับผิดชอบพื้นที่ชายแดนด้านกองทัพภาคที่ ๑ เฉพาะพื้นที่เป็นกำลังของหน่วยนาวิกโยธินกองทัพเรือ ซึ่งหน่วยรบพิเศษที่รับผิดชอบการปฏิบัติการในพื้นที่ระวางป้องกันด้านกัมพูชาได้แก่กรมรบพิเศษที่ ๑ ซึ่งได้วางกำลังชุดปฏิบัติการในจุดสำคัญกระจายตลอดแนวชายแดนตั้งแต่ อ.น้ำยืน จว.อุบลราชธานี ถึง อ.คลองใหญ่ จว.ตราด มีงานตามแผนงานโครงการ ๓ แผนงานได้แก่โครงการด้านการข่าว , โครงการทางทหาร และโครงการป้องกันประเทศทางยุทธศาสตร์

การปฏิบัติการพิเศษด้านกัมพูชาในยามปกติที่ดำเนินการในปัจจุบันนั้นมีพื้นฐานต่อเนื่องมาจากการปฏิบัติงานในช่วงสงครามเย็น ที่ยังมีแนวความคิดในการทำสงครามนอกแบบเมื่อถึงขั้นการใช้กำลังป้องกันประเทศ ดังนั้นแผนงานโครงการของหน่วยรบพิเศษที่ทำอยู่ในปัจจุบันจึงมุ่งไปสู่การตอบสนองต่อการป้องกันประเทศโดยการใช้กำลังเป็นหลัก งานต่างๆ จึงเป็นลักษณะเตรียมข้อมูลเพื่อการทำสงครามเช่น งานเตรียมการสงครามนอกแบบ งานแจ้งเตือนภัยทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี งานจัดทำข่ายปฏิบัติการพิเศษต่างๆ และงานปฏิบัติการลับเป็นต้น

ซึ่งเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของงานต่างๆที่หน่วยรบพิเศษดำเนินการในยามปกติขึ้นอยู่กับ **สมมติฐานที่มีความระแวดระวังภัย** มีสมมติฐานต่อประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูในอนาคต ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันก็ยังคงมีความเป็นไปได้ แต่ด้วยเหตุผลที่กล่าวในข้างต้นว่าบริบทของสภาพแวดล้อมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ดังนั้นแนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษต่อประเทศกัมพูชาบนสมมติฐานของความระแวดระวัง และความเป็นศัตรูจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทยไม่มีเจตนาที่จะ รุกรานหรือเอาเปรียบเพื่อนบ้านและยังมีความพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นเพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มิติการปฏิบัติการพิเศษในยามปกติก็ควรให้น้ำหนักต่อการกิจที่ สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศได้มากกว่าที่ดำเนินการอยู่ เพราะหน่วยรบ พิเศษมีคุณลักษณะหลายประการที่เหมาะสม อาทิ ความสามารถด้านภาษา ความอ่อนตัวในการ ดำเนินการ มีขีดความสามารถที่เป็นทางเลือกในการสร้างความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เป็นหน่วย ขนาดเล็กแต่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ในตัวเองทั้งการวางแผนและปฏิบัติการ ในระดับสากลประเทศ มหาอำนาจหลายประเทศมักใช้หน่วยรบพิเศษเป็นเครื่องมือในการดำเนินการลักษณะเหล่านี้ โดยเฉพาะ กองทัพสหรัฐฯ มักใช้หน่วยรบพิเศษเข้าไปทำงานในลักษณะการป้องกันภายในให้ มิตรประเทศ ส่งกำลังเข้าไปเป็นครูฝึกหรือฝึกปฏิบัติการร่วม หรือส่งกำลังพลหน่วยรบพิเศษเข้า มาเป็นเจ้าหน้าที่ในองค์กรตัวแทนต่างๆ เช่น จัสแมกไทยเป็นต้น ดังนั้นข้อพิจารณาในการใช้ หน่วยรบพิเศษปฏิบัติการกิจในการส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ต่อกัมพูชาตั้งแต่ยามปกติ น่าจะทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์ในแง่ความมั่นคงระยะยาวมากกว่าปัจจุบัน

๓.๒ แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษตามแผนเผชิญเหตุ

นสศ.ปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวางป้องกันเพื่อลดศักยภาพในการทำสงคราม ของฝ่ายตรงข้ามสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของ ทท.๑ หรือ ทท.๒ เมื่อสั่ง โดยมุ่งเน้นการแจ้ง เตือนภัยทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี การมีความพร้อมของตัวแทน ข่ายปฏิบัติการ และข้อมูล พื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ฝ่ายเราสามารถจะลดศักยภาพในการทำสงครามของ ฝ่ายตรงข้ามลงได้ในห้วงเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ในการปฏิบัติจะต้องให้ความสำคัญในการปกปิด การลวง และการรักษาความลับในทุกขั้นตอนการปฏิบัติ ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ คือสามารถ ลดศักยภาพในการทำสงครามของฝ่ายตรงข้ามลงได้ในห้วงเวลาที่กำหนด

แนวทางการใช้กำลังของกองทัพไทยเมื่อถึงขั้นใช้แผนเผชิญเหตุ นั้นหมายถึง สถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งจนถึงขั้นการใช้กำลังได้เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นแนวความคิดในการ ปฏิบัติการพิเศษเพื่อสนับสนุนแผนเผชิญเหตุจึงมีความชัดเจนว่าเพื่อให้ฝ่ายเราได้รับชัยชนะ โดยขยายผลการปฏิบัติในยามปกติที่เตรียมการไว้มาใช้ให้ได้ผล ส่วนอีกบทบาทของหน่วยรบ

พิเศษคือใช้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการโดยตรงเข้าไปปฏิบัติการด้วยตนเอง เพื่อสนับสนุนแผนการยุทธศาสตร์ของ ผบ.ยุทธบริเวณตามแผนเผชิญเหตุอื่นๆ

เนื่องจากขอบเขตของยุทธบริเวณตามแผนเผชิญเหตุมักจำกัดเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้งหรือบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น และวัตถุประสงค์ของแผนฯก็จะปฏิบัติการอย่างเพียงพอที่จะทำให้ปัญหาข้อขัดแย้งนั้นคลี่คลายลงไป การขยายผลการปฏิบัติการที่ดำเนินการในยามปกติเพื่อสนับสนุนแผนเผชิญเหตุนั้นจึงต้องผ่านการพิจารณาที่รอบคอบ เพราะอาจส่งผลกระทบต่อที่ร้ายแรงหากการปฏิบัติการถูกเปิดเผยหรือมีความผิดพลาด การสู้รบอาจบานปลายออกไปเป็นสงครามขนาดใหญ่หากมีการปฏิบัติการทางลึกโดยขยายปฏิบัติการพิเศษเช่น ข่ายการก่อวินาศกรรม ดังนั้นผบ.ยุทธบริเวณจึงมักต้องการการสนับสนุนที่เกิดผลทางยุทธวิธีมากกว่าแนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษตามแผนเผชิญเหตุจึงต้องให้น้ำหนักในการสนับสนุนยุทธบริเวณเฉพาะพื้นที่ด้วยการใช้ขีดความสามารถและยุทธโศภณพิเศษที่มีเทคโนโลยีสูง หน่วยบินปฏิบัติการพิเศษที่สามารถปฏิบัติการแทรกซึมออกนอกประเทศในเวลากลางคืนเพื่อผลในการจู่โจมและปิดลับ มากกว่าการใช้ขยายปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ทางลึกที่เตรียมการตั้งแต่มยามปกติ ส่วนหน่วยงานข่าวลับคงใช้ประโยชน์ในลักษณะการรายงานความเคลื่อนไหวของข้าศึกในพื้นที่ทางลึก ในจุดที่วางตัวแทนปฏิบัติการ ซึ่งการปฏิบัติการพิเศษตามแผนเผชิญเหตุที่มีความเสี่ยงในแง่กฎหมายทั้งภายในและภายนอกประเทศค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องปฏิบัติในพื้นที่ปฏิบัติการนอกประเทศ

๓.๓ แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษตามแผนป้องกันประเทศ

นสศ.ปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่บริเวณแนวชายแดนและพื้นที่ระวางป้องกันในทิศทางด้านตะวันออก ตั้งแต่มยามปกติเพื่อลดศักยภาพในการทำสงครามของฝ่ายตรงข้าม และเพิ่มศักยภาพ/สนับสนุนการป้องกันประเทศตามแผนของกำลังรบตามแบบของฝ่ายเรา โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามมาตรการอ้อมกำลังทางยุทธศาสตร์ โดยการปฏิบัติการสงครามนอกแบบ การปฏิบัติการโดยตรง การลาดตระเวนพิเศษ การปฏิบัติการจิตวิทยาและกิจการพลเรือน การปฏิบัติการพิเศษร่วม เพื่อสนับสนุนกำลังทางบก เรือ อากาศ ในการยึดภูมิประเทศสำคัญที่เกื้อกูลต่อชัยชนะ หรือทำลายกำลังฝ่ายตรงข้ามที่ยังมีขีดความสามารถในการคุกคามต่อฝ่ายเราในดินแดนของ ฝ่ายตรงข้าม ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ กำลังฝ่ายตรงข้ามถูกผลักดันออกนอกประเทศ กำลังฝ่ายเราสามารถสถาปนาแนวชายแดนทางบกและควบคุมภูมิประเทศสำคัญในดินแดนของฝ่ายตรงข้ามเพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการเจรจาต่อรอง ทางการเมืองในระดับรัฐบาลได้ต่อไป

เมื่อมีการประกาศใช้แผนป้องกันประเทศ หมายถึงการทำสงครามอย่างเต็มรูปแบบเพื่อป้องกันประเทศจากภัยคุกคามนอกประเทศอย่างเปิดเผย ดังนั้นแนวความคิดการ

ปฏิบัติการพิเศษตามแผนป้องกันประเทศจึงเป็นการปฏิบัติการอย่างเต็มกำลังทั้งจากฝ่ายงานที่เตรียมการตั้งแต่ยามปกติ และการใช้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการ โดยตรงเข้าปฏิบัติการด้วยตนเอง เพื่อสนับสนุนแผนการทัพ ซึ่งการจัดกำลังในชั้นป้องกันประเทศ หน่วยรบพิเศษจะจัดตั้งเป็นหน่วยเฉพาะกิจปฏิบัติการพิเศษร่วม(ฉก.ปป.ร่วม) ขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ กองทัพไทย (ทพ.) มีกำลัง ๑ ร้อย รพศ. , ๑ ร้อย จจ. , ๒ ชปพ.นสร.กร.(จากกองทัพเรือ) , ๑ ร้อย.ปป.ฉก.จากกรม ปพ.อย.บยอ.(จากกองทัพอากาศ) และมีอากาศยานปีกหมุนจาก สบบ.ทบ.อีก ๖ ลำ นอกจากนั้นหน่วยรบพิเศษยังมี สบก.นสศ.โดย บก.ควบคุม ๑ ปฏิบัติการพิเศษตั้งแต่ยามปกติ ให้การสนับสนุนอีกหน่วยหนึ่งเมื่อพิจารณาขนาดของกำลังหน่วยรบพิเศษที่มีอยู่จะเห็นว่าน้อยมาก หากเปรียบกับแผนการทัพในการป้องกันประเทศ ดังนั้นการพิจารณาใช้กำลังหน่วยรบพิเศษต้องมุ่งเน้นไปยังเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่มีค่าและส่งผลกระทบกับข้าศึกเป็นสำคัญ ส่วนการทำสงครามนอกแบบโดยการทำสงครามกองโจรนั้นยังคงเป็นเรื่องที่ต้องทบทวนว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ในข้อ ๒.๑ แล้ว และเนื่องจากการตั้งสมมติฐานของแผนป้องกันประเทศด้านตะวันออก เป็นสมมติฐานที่ไกลจากความเป็นจริงมากกล่าวคือ “ในยามสงครามฝ่ายตรงข้ามน่าจะใช้กำลังทางบกรุกยึดครองดินแดน เพื่อบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ สนับสนุนด้วยกำลังทางเรือ กำลังทางอากาศ และกำลัง รพศ. โดยกำลังทางบกเข้าตีตลอดแนว ด้านตะวันออกด้วยกำลังเผชิญหน้า ๑๒ พล.ร.(+)” ทำให้การวางแผนการใช้กำลังในส่วนอื่นเป็นไปได้ยากเนื่องจากต้องจินตนาการจากกำลังที่บรรจุจากการระดมสรรพกำลังตามแผน ทำให้ขาดความมั่นใจว่าความเป็นไปได้จริงจะเป็นได้ตามสมมติฐานการใช้กำลังหรือไม่

๔. วิเคราะห์บทเรียนการปฏิบัติการพิเศษของกองทัพไทยต่อกัมพูชา

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติการพิเศษประการหนึ่งคือ คำว่าการปฏิบัติการพิเศษในกองทัพไทยนั้นเพียงจะมีการกำหนดนิยามความหมายกันเมื่อหน่วยรบพิเศษทำการปรับปรุงหลักนิยมการปฏิบัติการ ในช่วง ๑๐ กว่าปีให้หลังมานี้เอง ก่อนหน้านั้นอาจมีการใช้คำนี้อยู่บ้างแต่ก็มีความหมายที่แตกต่างกันเช่น ใช้เป็นนามหน่วยที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติกิจเฉพาะ เป็นต้น ดังนั้นการปฏิบัติการหลายๆเหตุการณ์ในอดีตของกองทัพไทยจึงไม่ได้มีฐานความคิดตามทฤษฎีหลักนิยมเหมือนในปัจจุบัน การวิจัยนี้เริ่มศึกษาข้อมูลบทเรียนการปฏิบัติการของกองทัพไทยในปี พ.ศ.๒๕๑๑ ซึ่งอยู่ในช่วงของสงครามเย็น ที่มีสภาพแวดล้อมภายใต้การต่อสู้ของลัทธิอุดมการณ์ระหว่างมหาอำนาจ สหรัฐและรัสเซีย ในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศในภูมิภาคอินโดจีนได้กลายเป็นเสมือนเวทีการต่อสู้ของทั้งสองชาติมหาอำนาจ ในขณะที่ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนที่จะยืนอยู่ข้างฝ่ายโลกเสรีคือสหรัฐฯ ไทยจึงต้องต่อสู้กับคอมมิวนิสต์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ซึ่งสถานการณ์ในภูมิภาคเกิดการเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับและสถานการณ์เหล่านี้เป็นตัวแปรให้กองทัพไทยต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อความอยู่รอดของประเทศมาโดยตลอด การวิเคราะห์

บทบาทของกองทัพไทยในการวิจัยนี้จึงใช้ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างชัดเจนเป็นตัวแบ่งหัวของการวิเคราะห์เป็นดังนี้

๔.๑ บทบาทในช่วงสงครามเย็น

ในช่วงเวลาของสงครามเย็นภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ถือเป็นภัยคุกคามที่ชัดเจนที่สุดของประเทศไทย การคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นมาจากทั้งภายในประเทศและจากภายนอกประเทศ ซึ่งประเทศกัมพูชาในเวลานั้นก็ตกอยู่ในการคุกคามจากคอมมิวนิสต์เช่นกัน และยังมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบต่อมายังประเทศไทยด้วย กองทัพบกจึงได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลรับผิดชอบต่อกัมพูชาเป็นการเฉพาะใช้ชื่อว่า “ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก ๓๑๕” หรือ สปก.ทบ.๓๑๕ เพื่อตอบสนองแนวนโยบายของกองทัพบกต่อกัมพูชา โดยมุ่งเน้นไปในการสถาปนางานด้านการข่าวระยะใกล้และระยะไกลในทิศทางด้านกัมพูชาให้ได้ผลดียิ่งขึ้นในช่วงแรก และมีการปรับปรุงบทบาทภารกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์และนโยบายในเวลาต่อมา นับเป็นบทบาทที่ชัดเจนของกองทัพบกที่มีต่อกัมพูชาในเวลานั้นคือการให้ความสนใจและเริ่มต้นทำงานด้านการข่าว เนื่องด้วยสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมรทั้งทางทหารและการเมืองผันแปรอย่างรวดเร็ว อันมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศไทย ภายหลังการปฏิวัติในสาธารณรัฐเขมร เมื่อ ๑๙ มี.ค. ๑๓ เป็นต้นมาได้ปรากฏหลักฐานว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์มีเจตจำนงที่จะปฏิบัติการบ่อนทำลายอย่างกว้างขวางในสาธารณรัฐเขมร กองทัพบกไทย และ สหรัฐฯ (ไลออน) เห็นความต้องการเร่งด่วนร่วมกันที่จะดำเนินการด้านข่าวกรอง เพื่อติดตามการเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเขมรและการขยายการคุกคามความปลอดภัยตามแนวชายแดนไทย/เขมร จึงมอบให้ สปก.ทบ. ดำเนินงาน ด้านการข่าวร่วมกับฝ่ายสหรัฐฯ ตามโครงการ ในสาธารณรัฐเขมร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการติดตามการเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายเขมร เพื่อให้ได้ทราบข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยต่อกัมพูชา

การตัดสินใจของกองทัพไทยในเวลานั้นนอกจากเล็งเห็นว่าจะเป็นการป้องกันความปลอดภัยจากคอมมิวนิสต์ที่แผ่ขยายเข้ามาในกัมพูชาและจะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทยตามทฤษฎีโดมิโนที่มีความเชื่อกันในเวลานั้นแล้ว อิทธิพลจากประเทศสหรัฐฯ ก็เป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งเพราะสหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังการปฏิวัติในกัมพูชาโดยให้การสนับสนุนต่อนายพลลอน นอลและสหรัฐฯ ก็ให้การสนับสนุนด้านการทหารต่อประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยมีจุดประสงค์เพื่อสกัดกั้นการแผ่อิทธิพลจากคอมมิวนิสต์นั่นเอง และเมื่อพิจารณาถึงรัฐบาลไทยในเวลานั้นคือรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจรซึ่งเป็นรัฐบาลทหารซึ่งมีความใกล้ชิดกับกองทัพมาก การตัดสินใจดำเนินการต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยาก ซึ่งต่างจากในปัจจุบันที่ฝ่ายการเมืองและฝ่ายทหารแยกจากกันอย่างชัดเจนเหลือเพียงความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชาและ

ความสัมพันธ์ของผู้นำเท่านั้น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายต่างประเทศและบทบาททางทหารของกองทัพในปัจจุบันจึงมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนกว่าในอดีต โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน(ฉบับปี พ.ศ.๒๕๕๐)กำหนดให้การดำเนินการใดๆกับต่างประเทศที่จะมีผลต่อความมั่นคงของชาติจะต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อนซึ่งในห้วงเวลาของสงครามเย็นประเทศไทยยังไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้การตัดสินใจของรัฐบาลหรือกองทัพจึงสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและไม่ขัดต่อข้อกำหนดใดๆ

๔.๒ บทบาทในช่วงปลายสงครามเย็น

ในช่วงปลายสงครามเย็นหรือประมาณ ๑๐ ปีก่อนสิ้นสุดยุคสงครามเย็นประเทศมหาอำนาจในค่ายคอมมิวนิสต์คือรัสเซียและจีนได้เกิดความขัดแย้งกันทำให้ความเข้มแข็งของค่ายคอมมิวนิสต์ลดน้อยลง ซึ่งสถานการณ์ในกัมพูชาก็มีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับเช่นกัน กล่าวคือเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ สปก.ทบ.๓๑๕ ต้องถอนกำลังสถานีวิจัยและชุดปฏิบัติการข่าวที่ส่งไปประจำในพื้นที่หลายจังหวัดในประเทศกัมพูชากลับออกมาอย่างเร่งด่วนเมื่อเขมรแดงได้รับชัยชนะสามารถยึดอำนาจจากนายพลลอน นอลได้สำเร็จเมื่อเดือนเมษายน และเขมรแดงได้ดำเนินนโยบายการปกครองประเทศในลักษณะที่เป็นภัยคุกคามกับประเทศไทยอย่างชัดเจนเช่นให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวขององค์การซีมซึ่งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเขตอีสานใต้อย่างเปิดเผยหรือเหตุการณ์ปะทะด้วยกำลังทหารตามแนวชายแดนโดยเฉพาะเหตุการณ์ที่บริเวณบ้านน้อยป่าไร่ อ.อรัญประเทศ จว.ปราจีนบุรีทำให้ราษฎรไทยบาดเจ็บและเสียชีวิตหลายรายเป็นต้น แต่ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๒ สถานการณ์ในกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งเมื่อเวียดนามซึ่งได้รับการหนุนหลังจากรัสเซีย ได้เข้าแทรกทัพด้วยกำลังประมาณ ๒๐ กองพลเข้าจับได้รัฐบาลเขมรแดงและยึดครองกัมพูชาทำให้รัฐบาลและกองทัพไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายให้การสนับสนุนเขมรสามฝ่ายซึ่งรวมทั้งเขมรแดงทำสงครามกองโจรต่อต้านรัฐบาลเฮงสัมรินซึ่งมีเวียดนามหนุนหลัง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวกระทำในภาพรวมของกองทัพบก โดย สปก.ทบ. ๓๑๕ เป็นหน่วยงานหลักในช่วงแรกจนกระทั่งหน่วยรบพิเศษมีการพัฒนาแปรสภาพหน่วยเป็นหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ(นสศ.) จึงได้มอบภารกิจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติการสงครามนอกแบบในกัมพูชาให้กับ หน่วยปฏิบัติการพิเศษ ๘๑๘(นปพ.๘๑๘)ซึ่งรับผิดชอบโดยกรมรบพิเศษที่ ๑ (รพส.๑) โดยในช่วงก่อนการยุติสงครามเย็น ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการผลักดันและสนับสนุนการทำสงครามกองโจรให้ได้รับชัยชนะโดยเร็วทั้งด้านการทหารและการเมืองระหว่างประเทศแต่ก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ จนกระทั่งสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งเมื่อ รัสเซียปรับเปลี่ยนนโยบาย ยุติการสนับสนุนประเทศบริวาร และถือเป็นการยุติสถานการณ์สงครามเย็น ทำให้เวียดนามต้องถอนกำลังทหารออกจากกัมพูชาในเวลาต่อมา

กองทัพไทยใช้เวลาปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปนี้อย่างช้าๆ เนื่องจากสถานการณ์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทันที ดังเช่นกลุ่มเขมรแดงซึ่งไม่ยอมเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพได้กลายเป็นกลุ่มนอกกฎหมายในเวลาต่อมา และใช้เวลาในการต่อสู้ต่อมาอีกเกือบ ๑๐ ปี รวมถึงความไม่มีเสถียรภาพในรัฐบาลกัมพูชาที่ได้จากการเลือกตั้งที่จัดโดยสหประชาชาติ จนเกิดการปฏิวัติแย่งชิงอำนาจในเวลาต่อมา ทำให้กองทัพไทยยังคงไม่สามารถวางใจสถานการณ์ในกัมพูชาได้มากนัก แต่ประเทศไทยก็จำเป็นต้องยึดถือกรอบของกฎบัตรสหประชาชาติ ทำให้บทบาทในการปฏิบัติการพิเศษในกัมพูชาต้องลดระดับการปฏิบัติการลง ยุติการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านแต่ยังคงต้องติดตามความเคลื่อนไหวของเขมรแดงอย่างลับๆต่อไป งานโครงการก็ให้เน้นไปที่การปฏิบัติการด้านการข่าวเป็นหลัก เปลี่ยนนามหน่วยจาก นปพ.๘๓๘เป็น จก.๘๘๒ และถอนกำลังบางส่วนกลับมายังส่วนหลัง นับว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติการอย่างมากเนื่องจากการปฏิบัติการที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

๔.๓ บทบาทในช่วงหลังสงครามเย็น

หลังจากเวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาและสหประชาชาติเข้ามาจัดการเลือกตั้งจนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลผสมปกครองประเทศกัมพูชาได้แล้ว สถานการณ์ในกัมพูชาก็ยังมิได้มีความสงบสุขเกิดขึ้นอย่างแท้จริงเมื่อเขมรแดงหนึ่งในสามของกลุ่มต่อต้านที่ต่อสู้กับรัฐบาลเฮงสัมริน ไม่ยอมเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพและยังไม่ยอมวางอาวุธและหยุดยิง เขมรแดงยังถือว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางทหารอยู่มากและยังมีพื้นที่ยึดครองของตนเองที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทำให้เขมรแดงสามารถมีงบประมาณมาสนับสนุนการสู้รบต่อไปได้ แม้ว่าจีนจะยุติการสนับสนุนแล้วก็ตาม เขมรแดงใช้เวลาในการต่อสู้ต่อมาอีกเป็นเวลาเกือบ ๑๐ ปี จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งกันเองภายในทั้งแนวความคิดในการต่อสู้และความหวาดระแวงของผู้นำ นายเอียงซารีนากลุ่มกองกำลังที่เข้มแข็งในพื้นที่โพลินและพนมมาลย์เข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาลในนามกลุ่ม DNUM และในที่สุดนายพอล พต ผู้นำสูงสุดของเขมรแดงก็ถูกจับพิพากษาโดย ตา มี ออกผู้นำทางทหารของเขมรแดงและนายพอล พตเสียชีวิตในเวลาต่อมาเมื่อ ๑๕ เม.ย.๔๑ นับเป็นจุดสิ้นสุดบทบาทของเขมรแดงในกัมพูชา ส่วนรัฐบาลกัมพูชาภายหลังการเลือกตั้งโดยสหประชาชาติจัดตั้งรัฐบาลโดยมีนายกรัฐมนตรีสองคนคือนายฮุน เซนและเจ้านโรดมรณฤทธิ์ และในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลชุดแรกหมดวาระก็ได้มีการเลือกตั้งต่อมาอีกหลายครั้งซึ่งพรรคประชาชนของนายฮุน เซนเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะและเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลมาโดยตลอดถึงปัจจุบัน

จุดเปลี่ยนของสถานการณ์ในกัมพูชาก็ได้เกิดจากผลการปฏิบัติการทางทหารในการทำสงครามนอกแบบของกลุ่มต่อต้านเขมรสามฝ่ายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและการดำเนินการของสหประชาชาติ ทำให้กองทัพไทยและ

ประเทศที่ให้การสนับสนุนไม่ได้ดำเนินการทางทหารตามขั้นตอนการทำสงครามนอกแบบในขั้นสุดท้ายให้เสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์ แต่กลับยุติการสนับสนุนไปเองเมื่อกระบวนการสันติภาพเข้ามา มีบทบาท กอปรกับความไม่มีเอกภาพของกลุ่มต่อต้านเขมรสามฝ่ายทำให้ขาดความเข้มแข็งและไม่สามารถชี้นำได้ จนในที่สุดพรรคประชาชนของฮุน เซน สามารถควบคุมการนำได้อย่างเบ็ดเสร็จในเวลาต่อมา

กองทัพไทยค่อยๆปรับเปลี่ยนบทบาทในการปฏิบัติการพิเศษให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องทบทวนและพิจารณาบทบาทของการปฏิบัติการพิเศษต่อกัมพูชาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการปฏิบัติการสงครามนอกแบบ สนับสนุนกองกำลังกลุ่มต่อต้านในกัมพูชาคือหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ๘๓๘ (นปพ.๘๓๘) ต้องพยายามลบภาพการปฏิบัติงานเดิมลงอย่างเด็ดขาดเพราะเป็นการขัดแย้งต่อแนวทางของกระบวนการสันติภาพที่กำลังเกิดขึ้น กองทัพบกโดย สปก.ทบ. ๓๑๕ จึงมีคำสั่งให้ปรับเปลี่ยนหน่วยโดยเปลี่ยนชื่อหน่วยจาก นปพ.๘๓๘ เป็น ฉก.๕๕๒ ใช้ชื่อเพื่ออำพรางสถานะว่า“ศูนย์ประสานงานเพื่อความมั่นคง(สปม.)”และให้ย้ายที่ตั้งจาก บ.ไทยสามถอ. อรัญประเทศ มาอยู่ในค่ายทหาร คือค่ายไพร่ระยอเดช ที่ตั้งของ ร.๑๒ รอ. อ.สระแก้ว จว. ปราจีนบุรี และให้ยุติการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านในกัมพูชาแต่ยังคงให้ปฏิบัติงานด้านการเมืองและการข่าวเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ในกัมพูชาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ๑ ต.ค.๖๖

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๒ เมื่อสถานการณ์ของประเทศกัมพูชามีเสถียรภาพมากขึ้น แม้ว่าอาจยังมีความขัดแย้งภายในอยู่บ้าง กองทัพบกเล็งเห็นและพิจารณาว่าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชา เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลจึงมีการดำเนินการปรับกำลังและถ่ายโอนภารกิจของส่วนโครงการหมายเลขและ นสศ. โดยปรับลดกำลังของส่วนโครงการ๓๑๕ให้เหลือเฉพาะส่วนประสานงานประเทศกัมพูชาตั้งแต่ ๑ ต.ค.๔๓ ให้ ฉก.๕๕๒ ปฏิบัติภารกิจในฐานะ ฐปน.๑ ขึ้นตรงกับ สปก.นสศ. และ ให้นสศ.เข้ามาความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ของ นสศ.ในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชาต่อไปนับเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทการปฏิบัติการด้านประเทศกัมพูชาหลังยุคสงครามเย็น

๔.๔ บทบาทในปัจจุบัน

ปัจจุบันกองทัพบกได้มอบหมายให้ศูนย์ปฏิบัติการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ(สปก.นสศ.)เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชา โดยมี บก.ควบคุม ๑ โดยกรมรบพิเศษที่ ๑ เป็นหน่วยปฏิบัติหลักวางแผน อำนาจการ และปฏิบัติการพิเศษตั้งแต่ยามปกติ ยามขัดแย้ง และยามสงครามโดยปฏิบัติภายใต้กรอบแนวความคิดในการปฏิบัติตามแผนป้องกันชายแดน แผนเผชิญเหตุและแผนป้องกันประเทศ โดยมี

แนวความคิดในการปฏิบัติการป้องกันประเทศจากการรุกรานของข้าศึกด้วยการ ปฏิบัติการพิเศษ ในบริเวณชายแดนและพื้นที่ระวางป้องกัน เพื่อลดศักยภาพในการรุกรานของ ฝ่ายตรงข้าม และสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายเรา โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามมาตรการอ้อมกำลังทางยุทธศาสตร์ โดยการปฏิบัติการสงครามนอกแบบ การปฏิบัติการโดยตรง การลาดตระเวนพิเศษ การปฏิบัติการจิตวิทยาและกิจการพลเรือน การปฏิบัติการพิเศษร่วม เพื่อสนับสนุนกำลังทางบก เรือ อากาศ ในการยึดภูมิประเทศสำคัญที่เกื้อกูลต่อชัยชนะ หรือทำลายกำลังฝ่ายตรงข้ามที่ยังมีขีดความสามารถในการคุกคามต่อฝ่ายเรา ในดินแดนของ ฝ่ายตรงข้าม โดยมีผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการคือ กำลังฝ่ายตรงข้ามถูกผลักดันออกนอกประเทศ กำลังฝ่ายเราสามารถสถาปนาแนวชายแดนทางบกและความคุมภูมิประเทศสำคัญในดินแดนของฝ่ายตรงข้าม เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการเจรจาต่อรอง ทางการเมืองในระดับรัฐบาลได้ต่อไป

แนวความคิดการปฏิบัติการพิเศษในการป้องกันประเทศของกองทัพไทย ข้างต้นนั้นวิเคราะห์ได้ว่ามีเจตนาเพียงเพื่อป้องกันการถูกรุกรานจากภายนอกเท่านั้น หากจะรุกออกนอกประเทศก็จะกระทำเท่าที่จำเป็นคือไม่เกินแนวจำกัดการรุกเพื่อให้เกิดผลในการเจรจา เพราะผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการคือการผลักดันข้าศึกที่รุกร้าอธิปไตยให้ออกนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการพิเศษนั้นเป็นการปฏิบัติการที่มีความมุ่งหมายในทางยุทธศาสตร์มากกว่าหวังผลในทางยุทธวิธี และมีการปฏิบัติการตั้งแต่ในยามปกติ จึงมีภารกิจบางประการของการปฏิบัติการพิเศษที่อาจขัดแย้งกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะในประเด็นของการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงหรือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งได้แก่ภารกิจการปฏิบัติการสงครามนอกแบบ ซึ่งต้องเตรียมการตั้งแต่ยามปกติ ดังนั้นการรักษาสมดุลของการปฏิบัติการพิเศษให้สอดคล้องกับสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศ นโยบายการป้องกันประเทศและผลประโยชน์แห่งชาติถือว่ามีความสำคัญยิ่ง กองทัพไทยอาจต้องทบทวนและกำหนดบทบาทในการปฏิบัติการพิเศษในปัจจุบันให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

วิเคราะห์นโยบายด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย

๑. วิเคราะห์นโยบายด้านความมั่นคง

นโยบายด้านความมั่นคงของชาติได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของชาติในการป้องกันประเทศ การเตรียมกำลังที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย กล่าวถึงการพัฒนาความร่วมมือทางทหาร และความเข้าใจอันดีกับกองทัพของประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มอาเซียนอย่างใกล้ชิดในทุกระดับบนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศ

มุ่งสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจัดปัญหาข้อขัดแย้งและความหวาดระแวงให้ยุติลงในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนากลไกในระดับท้องถิ่น และระดับชาติให้สามารถดำเนินงานอย่างมีเอกภาพ และประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยให้กระทบต่อผลประโยชน์ของชาติน้อยที่สุดสนับสนุนให้ความร่วมมือกับสหประชาชาติ และดำเนินความสัมพันธ์กับ ประเทศมหาอำนาจอย่างรอบคอบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความสัมพันธ์กับทุกมหาอำนาจ หลีกเลี่ยงการเข้าไปผูกพันกับมหาอำนาจใดอย่างเต็มตัว โดยเลือกโอกาส เวที และประเด็นในการแสดงบทบาทที่เหมาะสมบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของชาติ

เห็นได้ว่าการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงของไทยในปัจจุบันมิได้มองเพียงปัจจัยภายในประเทศเท่านั้น แต่ได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอกอย่างมากโดยเฉพาะการพัฒนาความร่วมมือทางทหารและสร้างความเข้าใจอันดีกับเพื่อนบ้านเพื่อจัดปัญหาข้อขัดแย้งและยุติความหวาดระแวงต่อกัน ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการดำรงอยู่ในประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรีและความมั่นคงเพราะโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตไม่มีชาติใดที่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป ดังนั้นในมุมมองด้านการทหารที่จะตอบสนองต่อนโยบายด้านความมั่นคง การใช้ขีดความสามารถของหน่วยรบพิเศษในการปฏิบัติการพิเศษที่สอดคล้องและสามารถตอบสนองนโยบายด้านความมั่นคงของไทยเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม อาทิเช่นภารกิจในกิจกรรมคู่ขนานต่างๆที่ตรงกับนโยบายของรัฐบาลต่อประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือในการต่อสู้กับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติด ความร่วมมือในการป้องกันการก่อการร้ายหรือการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมต่างๆ โดยใช้ขีดความสามารถ ความคล่องตัว ความรู้ด้านภาษาท้องถิ่นของหน่วยรบพิเศษนั้นมามีความเหมาะสมและสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

๒. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

กระทรวงกลาโหม มีความพร้อมและสามารถที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันประเทศ จึงกำหนดแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ในการการป้องกันประเทศซึ่งมีแนวทางหลัก ๓ ประการได้แก่ ๑. การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง หมายถึง การพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารในการสนับสนุนรัฐบาล โดยสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน มิตรประเทศ และประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นมิตร รักษาความเป็นกลาง ลดเงื่อนไขและลดโอกาสที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมทั้งป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายขอบเขตออกไปนอกเหนือการควบคุม โดยยึดมั่นในหลักการแนวความคิดเชิงป้องกัน (Preventive) ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาในเชิงรุกก่อนที่ความขัดแย้งจะ

เกิดขึ้นและหากความขัดแย้งเกิดขึ้นและก็สามารถควบคุมได้ทันเวลา ๒. การฝึกกำลังป้องกันประเทศ หมายถึง การนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติทุกประเภท ในทุกมิติทั้งด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาบูรณาการอย่างมีระเบียบและแผนและเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้ง ชดเชยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ๓. การป้องกันเชิงรุก หมายถึงการจัดเตรียมกำลัง เสริมสร้าง พัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรทางทหารทั้งหมดให้กองทัพสามารถพึ่งตนเองได้ และมีความพร้อมในการใช้กำลังเพื่อการป้องปรามการแก้ไขและยุติความขัดแย้งโดยที่ฝ่ายเราเป็นฝ่ายได้เปรียบ

สิ่งที่ค้นพบในประเด็นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศคือ กองทัพไทยไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชาไว้อย่างชัดเจน และยังพบว่า มีช่องว่างระหว่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศกับแผนป้องกันประเทศกล่าวคือกองทัพไทยไม่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่มีการขับเคลื่อนนโยบายในเชิงยุทธศาสตร์ต่อประเทศกัมพูชา

ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมนั้นอยู่ภายใต้กรอบนโยบายด้านความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีข้อพิจารณาทั้งปัจจัยจากภายนอกและภายในประเทศโดยเฉพาะแนวทางการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงซึ่งเป็นการพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารในการสนับสนุนรัฐบาล โดยสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านนั้นน่าจะเป็นแนวทางที่นำมากำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชาให้เห็นผลเป็นรูปธรรมได้มากขึ้น เพราะในปัจจุบันแนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษในการป้องกันประเทศที่กำหนดอยู่ในแผนป้องกันประเทศนั้น เป็นแนวความคิดที่หวังให้บรรลุผลด้านการทหารเป็นหลักคือหวังเพียงผลักดันกำลังของข้าศึกให้ออกนอกประเทศเท่านั้นจัดว่าเป็นแผนยุทธการขนาดใหญ่

และเมื่อเทียบกับกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (strategic management process) ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการนำแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์มาใช้ กระบวนการในการนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ด้านความมั่นคง และการทหารมาใช้เรียกว่า กระบวนการทางยุทธศาสตร์ (strategic process) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ คือ แบบพิจารณากระบวนการทางยุทธศาสตร์ตามระดับ ตั้งแต่ ระดับชาติ ลงมาจนถึงระดับปฏิบัติในสนามรบ ส่วนแบบที่สองจะพิจารณาตามกระบวนการยุทธศาสตร์ตามงาน ที่ต้องทำงานรวมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์ และกำลังที่ต้องการ

กระบวนการกำหนดทางยุทธศาสตร์ตามระดับจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ตามความสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน ที่จะกำหนดและสร้างรูปแบบของยุทธศาสตร์ในแต่ละระดับหน้าที่ของอำนาจ ขั้นตอนการกำหนดและรูปแบบของนักวิชาที่สำคัญ สรุปเป็น ๕ ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดวัตถุประสงค์ความมั่นคงของชาติ (determining national security objectives) ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดมหายุทธศาสตร์หรือยุทธศาสตร์ชาติ (formulating grand strategy) ขั้นตอนที่ ๓ พัฒนายุทธศาสตร์ทหาร (developing military strategy) ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดยุทธศาสตร์ระดับยุทธการ (designing operational plan) และขั้นตอนที่ ๕ กำหนดยุทธการในสนามรบ (ยุทธวิธี) (formulating battlefield strategy) (เฉลิม ภูพานันท์ และเรือบ เมืองมัน, 2545 หน้า 50-51)

ทำให้เห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทยนั้นมีช่องว่าง คือขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดยุทธศาสตร์ระดับยุทธการนั้นขาดหายไป การจัดทำแผนป้องกันประเทศจึงเปรียบเสมือนการกำหนดยุทธการในสนามรบในขั้นตอนที่ ๕ ซึ่งเป็นแผนยุทธวิธีขนาดใหญ่ นั่นเอง

๓. วิเคราะห์บทบาทอาเซียนต่อความมั่นคงในภูมิภาค

ในด้านความมั่นคงสมาชิกอาเซียนได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia ๑๙๗๕ หรือ TAC) ซึ่งก็เป็นการนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่เดิมแล้วมาเน้นย้ำระหว่างรัฐในภูมิภาค เช่น หลักการเคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐ หลักการไม่แทรกแซงกิจการอันเป็นการภายในของแต่ละรัฐ ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติอยู่แล้ว เป็นต้น และอาเซียนก็ได้อาศัยหลักในสนธิสัญญาดังกล่าวมาเป็นหลักการที่อาเซียนยึดถือ และเป็นข้อแม้ในการต่อรองกับรัฐที่ไม่ใช่สมาชิกให้ลงนามเป็นภาคีก่อนจะได้รับให้เข้าร่วมประชุมกับอาเซียนนั่นเอง และในแผนประชาคมอาเซียนด้านความมั่นคง ให้มีการจัดตั้งประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-ASC) เพื่อให้ประเทศสมาชิกในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ใช้การแก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธีและยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนั้น ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ได้กำหนดแนวคิดขั้นต้นคือ ๑. ใช้เอกสารทางการเมืองและกลไกของอาเซียนที่มีอยู่แล้วในการเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหา ข้อพิพาทภายในภูมิภาค รวมทั้งการต่อต้านการก่อการร้าย การลักลอบ ค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติอื่นๆ และการขจัดอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง และ ๒. ริเริ่มกลไกใหม่ๆ ในการเสริมสร้างความมั่นคง และกำหนดรูปแบบใหม่สำหรับความร่วมมือในด้านนี้ ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดมาตรฐานการป้องกันการเกิดข้อพิพาท การแก้ไขข้อพิพาท และการส่งเสริมสันติภาพภายหลังจากการเกิดข้อพิพาท สำหรับการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล อาเซียนยังไม่มีความร่วมมือด้านนี้ ทั้งนี้ความร่วมมือที่กำหนดขึ้น จะต้องไม่กระทบต่อนโยบายต่างประเทศ และความร่วมมือทางทหารของประเทศสมาชิกกับประเทศอื่นๆ นอกภูมิภาค

๓.๑ อาเซียนกับความสัมพันธ์ไทยและกัมพูชา

ไทยกับกัมพูชามีความขัดแย้งกันมาอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาเป็นความขัดแย้งพื้นฐานของประเทศที่มีพรมแดนติดกัน มีประวัติศาสตร์แห่งความบาดหมางซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและไทยมีความลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับมิติเศรษฐกิจการเมืองของทั้งสองประเทศอย่างมาก กล่าวคือ ในยุคของสงครามเย็นหรือสงครามตัวแทน (proxy war) ในทศวรรษ ๑๙๘๐ ฝ่ายความมั่นคงของไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสงครามตัวแทนระหว่างกลุ่มต่อต้านเขมรสามฝ่าย เวียดนาม และจีน ครั้นเมื่อสิ้นสุดยุคสงครามตัวแทนและประเทศในภูมิภาคอินโดจีนก้าวเข้าสู่ยุคของการเปิดประเทศตั้งแต่กลางทศวรรษ ๑๙๘๐ กัมพูชาและไทยก็ยังคงมีความขัดแย้งกันอยู่แต่เป็นความขัดแย้งในมิติที่แตกต่างจากในอดีต และล่าสุดกัมพูชาและไทยได้เกิดความขัดแย้งถึงขั้นใช้กำลังทหารสู้รบกันคือความขัดแย้งในกรณีปราสาทเขาพระวิหาร

อาเซียนได้เข้ามามีบทบาทต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชาตั้งแต่ยุคสงครามเย็นโดยในช่วงที่มีการต่อสู้ระหว่างสงครามลัทธิ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่นอกจากไทยในเวลานั้นก็ประสบปัญหาภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์เช่นกัน จึงได้มีความพยายามร่วมมือกันสนับสนุนกลุ่มเขมรสามฝ่ายในการต่อสู้กับเวียดนามทั้งโดยการสนับสนุนผ่านไทยซึ่งดำเนินการทางลับ ในรูปของคณะทำงานในคณะกรรมการปฏิบัตินโยบายแก้ไขปัญหา กัมพูชาหรือ EXCO (Executive Committee) และการสนับสนุนการต่อสู้ในเวทีระหว่างประเทศจนเขมรสามฝ่ายได้รับการรับรองที่นั่งในสหประชาชาติและในช่วงท้ายของการต่อสู้อาเซียนก็เป็นตัวหลักในการเจรจาหยุดยิงและเป็นเวทีในการเจรจาสันติภาพจนสำเร็จในที่สุด นับเป็นบทบาทของอาเซียนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในกัมพูชา

ต่อมาเมื่อสงครามเย็นยุติอาเซียนก็มีบทบาทในการผลักดันและสนับสนุนให้ประเทศในอินโดจีนได้แก่เวียดนาม ลาว กัมพูชา รวมทั้งพม่าเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมกันบนพื้นฐานของความสงบสุขและความมั่นคง ซึ่งปัจจุบันทุกประเทศก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วและกำลังมุ่งหน้าไปสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนที่แน่นแฟ้นต่อไป แม้ว่าไทยและกัมพูชายังมีปัญหาเขตแดนต่อกันอยู่ซึ่งก็ไม่ใช่กรณีเดียวในอาเซียนที่มีปัญหาดังกล่าวแต่ยังมีอีกหลายพื้นที่หลายคู่กรณี อาทิเช่น มาเลเซียกับอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์กับมาเลเซีย หรือปัญหาหมู่เกาะ สเปดลีย์ เป็นต้น ซึ่งในอนาคตอาเซียนน่าจะเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาคได้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมาหรืออย่างน้อยก็เป็นเวทีให้กับคู่กรณีใช้ในการเจรจาแก้ปัญหาเหมือนกับกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารระหว่างไทยกัมพูชาเมื่อปี ๕๔ ที่ผ่านมา

๓.๒ ทิศทางความมั่นคงของอาเซียนและการเตรียมความพร้อมของ กระทรวงกลาโหม

พัฒนาการของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ได้มีความก้าวหน้าไปอย่างมากภายหลังจากที่ได้มีการจัดทำกฎบัตรอาเซียนหรือธรรมนูญอาเซียนในปี ๒๕๕๑ เพื่อวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (Blueprints) ในทั้ง ๓ เสาหลัก โดยมีเป้าหมายหลักในการรวมตัวที่สำคัญ คือ การสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาส และรับมือกับสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นและประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

แต่ละเสาหลักได้จัดตั้งองค์กรในระดับต่าง ๆ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนดังกล่าว เช่น กระทรวงกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดตั้งการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defense Minister Meet : ADMM) และมีการเริ่มแนวคิดครั้งแรกโดยเจ้าหน้าที่ในระดับกระทรวงกลาโหม เข้ามาประชุมร่วมกันที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อปี ๒๕๔๘ และจากนั้นได้มีการพัฒนาการมาโดยต่อเนื่อง และได้ขยายความร่วมมือกับกระทรวงกลาโหมประเทศคู่เจรจาอีก ๘ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ อินเดีย รัสเซีย และ นิวซีแลนด์ โดยได้จัดการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน และรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defense Minister - Plus : ADMM- Plus) ซึ่งการดำเนินการทั้ง ๒ กรอบการประชุม คือ ADMM และ ADMM-Plus ได้นำไปสู่การจัดตั้ง Concept Paper ที่ทางกระทรวงกลาโหม จะต้องดำเนินการในปัจจุบันมีเอกสารที่สำคัญ จำนวน ๕ ฉบับ ทำให้กระทรวงกลาโหมจำเป็นต้องปรับปรุงการดำเนินการให้สอดคล้องโดยกระทรวงกลาโหมอยู่ระหว่างการจัดทำแนวทางการปฏิบัติของกระทรวงกลาโหมในการรองรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ดังนี้

๓.๒.๑ ปรับปรุงยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศกระทรวงกลาโหม ในการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

๓.๒.๒ การจัดตั้งกลุ่มงานด้านกฎหมายของกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับงานด้านอาเซียน

๓.๒.๓ การบูรณาการกิจกรรมอาเซียนที่มีอยู่แล้ว เช่น ผู้บัญชาการเหล่าทัพอาเซียน ยังป็นอาเซียนเจ้ากรมยุทธการทหารอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ โดยมอบให้กองบัญชาการเหล่าทัพไทยเป็นผู้บูรณาการ

๓.๒.๔ การจัดทำแผนงานงบประมาณด้านกิจการอาเซียนโดยเฉพาะงานการฝึกพร้อมในปี ๒๕๕๖ ของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ (Experts' Working Group : EWGs) ทั้ง ๕ ด้านและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แยกออกจากงานงบประมาณและมีการจัดตั้งคำขอในระดับกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินการด้านงบประมาณเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวต่อไปในอนาคต

๓.๒.๕ การเพิ่มประสิทธิภาพ และจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับการสร้างความไว้วางใจ เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพกรมกิจการชายแดนทหาร สำนักงานประสานภารกิจกับประเทศเพื่อนบ้านสำนักงานผู้ช่วยทูตทหาร การจัดตั้งกองความมั่นคงชายแดนในระดับกระทรวงกลาโหม เป็นต้น

๓.๒.๖ การส่งมอบภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจการป้องกันประเทศและการสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานราชการอื่น ๆ ทำหน้าที่แทนทหาร เช่น การป้องกันชายฝั่ง งานด้านจับกุมผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมือง กับกุ่มยาเสพติดตามแนวชายแดน

๓.๒.๗ การปรับปรุงหน่วย ยุทโธปกรณ์ บุคลากร ให้มีความเป็นสากลและสามารถรองรับการจัดตั้งกองกำลังอาเซียนในอนาคต เช่น ภารกิจลาดตระเวนในช่องแคบมะละกา การปราบปรามโจรสลัดในอ่าวเอเดน ชุดช่วยเหลือผู้ประสบภัยขนาดเล็กด้าน Humanitarian Assistance and Disaster Relief : HADR

๓.๒.๘ การปรับปรุงแผนการป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม โดยเฉพาะในกรณีส่งมอบภารกิจการป้องกันชายแดนให้กับตำรวจตระเวนชายแดน และกรณีการส่งมอบภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจการป้องกันประเทศให้กับหน่วยราชการอื่น ๆ

๓.๒.๙ การเสนอแผนงานและงบประมาณที่ต้องการ ๓ ปี ๒๕๕๖ – ๒๕๕๘ ในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องในข้อ ๕ – ๘

๓.๒.๑๐ พิจารณาจัดหางบประมาณหรือทุนเพื่อการวิจัยของกระทรวงกลาโหมอาเซียน

๓.๒.๑๑ ยกกระดับศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันป้องกันประเทศ เป็นศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ในระดับกระทรวงกลาโหม

เห็นได้ว่าการเตรียมความพร้อมในหลายๆด้านของกระทรวงกลาโหมเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนมีผลกระทบและความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ดังนั้นแนวความคิดและการตั้งสมมติฐานในเชิงบวกในการกำหนดยุทธศาสตร์รองและแผนที่เกี่ยวข้องน่าจะเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

สรุปวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชา

จากการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้พบว่ากองทัพไทยไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันรอบประเทศไว้เป็นการเฉพาะ ที่สามารถค้นคว้าเป็นหลักฐานได้คือแนวความคิดในการปฏิบัติการพิเศษประกอบแผนป้องกันประเทศ แผนเผชิญเหตุ และแผนป้องกันชายแดนเท่านั้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระวังป้องกันด้านกัมพูชา สรุปได้ว่าการปฏิบัติการพิเศษเป็นการปฏิบัติการที่มีคุณลักษณะเฉพาะ มีผลกระทบและความคาบเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ มีความเกี่ยวพันกับปัจจัยภายนอกประเทศ ดังนั้นจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดของกองทัพต้องทำความเข้าใจต่อหลักการสำคัญเพื่อพิจารณาและตัดสินใจในการใช้หรือให้คำแนะนำต่อผู้นำรัฐบาลได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพิเศษทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นการเมืองภายในและต่างประเทศ ปัจจัยแวดล้อมด้านสังคมจิตวิทยา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทหาร ส่วนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง (Security Cooperation) ก่อให้เกิดผลในทางบวก ต่อการสร้าง ความมั่นคงระหว่างไทยและกัมพูชาซึ่งหน่วยรบพิเศษจะเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการดำเนินการเรื่องนี้ด้วยการใช้ภารกิจการปฏิบัติการพิเศษทางยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและเหมาะสม

ภารกิจการสงครามนอกแบบเป็นภารกิจที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย และยังเป็นภารกิจที่เกินกว่าศักยภาพของกองทัพไทยจะดำเนินการได้ด้วยตัวเองอีกทั้งยังมีอุปสรรคจากกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยในปัจจุบัน สำหรับภารกิจทางยุทธศาสตร์ของการปฏิบัติการพิเศษที่ควรนำมาพิจารณาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของไทยได้แก่ ภารกิจการป้องกันภายในให้มีมิตรประเทศและกิจกรรมคู่ขนานที่สอดคล้องกับความร่วมมือระหว่างไทยและกัมพูชา ทั้งนี้จะต้องทำความเข้าใจและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของรัฐบาลด้วย ส่วนภารกิจทางยุทธวิธีที่จะสนับสนุนแผนปฏิบัติการทางทหารตามแผนป้องกันประเทศหรือแผนเผชิญเหตุได้แก่ ภารกิจปฏิบัติการโดยตรง และการลาดตระเวนพิเศษ คงเป็นไปตามหลักนิยมการปฏิบัติการพิเศษซึ่งกองทัพควรเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยรบพิเศษไทยให้มีความเหนือกว่าทั้งขีดความสามารถของบุคคลและยุทธโศปกรณ์ ซึ่งการปฏิบัติการพิเศษต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลพื้นที่ปฏิบัติการซึ่งหน่วยรบพิเศษต้องเตรียมการตั้งแต่ยามปกติ

ข้อวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศมหาอำนาจ เห็นได้ว่าการเป็นประชาคมอาเซียนจะส่งผลทางบวกให้กับความสัมพันธ์และ

ความมั่นคงระหว่างไทยและกัมพูชา ส่วนอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจได้แก่จีนและสหรัฐฯ ต่างพยายามเข้ามามีอิทธิพลต่อกัมพูชาทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหารแต่ก็ยังไม่ถือว่ามีผลต่อยุทธศาสตร์ของไทยต่อกัมพูชามากนัก ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่กองทัพไทยจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติการพิเศษของกองทัพไทยในพื้นที่ระว่างป้องกันด้านกัมพูชาและด้านอื่นๆ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติการพิเศษในพื้นที่ระว่างป้องกันของหน่วยรบพิเศษให้มีประสิทธิภาพและประสานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในระดับสูงของประเทศ และสามารถสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนป้องกันประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป